

Висока струковна васпитачка и медицинска школа у Вршцу
Școala de Înalte Studii de pentru Educatori și Asistenți Medicali din Vârșeț
Verseci Óvóképző és Egészségügyi Szakfőiskola
Uči strukovno vinajipasko thaj e medicinsko škola ande Vršco
College of Vocational Studies for Preschool Teachers and Medical Nurses in Vrsac

---

SISTEM VISOKOG OBRAZOVANJA REPULIKE SRBIJE I INKLUZIVNA OBRAZOVNA POLITIKA

Kreiranje i sprovođenje obrazovne politike u Republici Srbiji u nadležnosti je Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (<https://mpn.gov.rs/>), koje obezbeđuje funkcionisanje obrazovnog sistema u skladu sa utvrđenim principima i ciljevima obrazovanja. Institucije na svim nivoima obrazovanja mogu biti državne (koje se finansiraju iz budžeta Republike Srbije) i privatne (koje se finansiraju iz privatnih izvora).

Suštinska reforma obrazovnog sistema Republike Srbije počinje uvođenjem demokratskih promena, početkom XXI veka. Ove promene nastaju posle turbulentne poslednje decenije XX veka, tokom koje se u međunacionalnim ratnim sukobima raspala bivša SFRJ, a Srbija bila izložena međunarodnim sankcijama, dramatičnoj inflaciji, kriminalizaciji društva i urušavanju svih vitalnih institucija društvenog sistema. Stoga je reforma obrazovanja trebalo da bude sveobuhvatna, suštinska i sistemska i da se uskladi sa tendencijama u razvoju Evropske unije.

Prvi strateški dokument kojim se uvodi inkluzivni princip u srpski obrazovni sistem je Kvalitetno obrazovanje za sve – put ka razvijenom društvu (<http://www.scribd.com/doc/199080731/Kvalitetno-obrazovanje-za-sve#scribd>). Ubrzo nakon toga, 2003. godine, donet je i prvi sistemski zakon u oblasti obrazovanja koji na jedinstven način uređuje predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje – Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (<https://bioloskiblog.files.wordpress.com/2012/08/zakon23.pdf>). Ovaj zakon počiva na principima demokratizacije, decentralizacije i depolitizacije i predstavlja institucionalnu sistemsku podršku razvoju obrazovanja, unapređenju njegovog kvaliteta, organizacije i upravljanja ustanovama, kao i reformi programa i profesionalizaciji u oblasti obrazovanja.

Neophodne institucionalne promene omogućile su pojavu novog Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (2009) (<http://www.podaci.net/z1/8122806/Z-osovas03v0972.html>) kojim se inkluzivno obrazovanje uvodi u obrazovni sistem Republike Srbije. Ovaj zakon uvodi tri dodatna konceptualna principa: jednako pravo na obrazovanje za sve, efikasnost i kvalitet obrazovanja i vaspitanja.

Zakon donosi značajne promene: u domenu upisne politike – ravnopravnost prilikom upisa (omogućava svoj deci da se upišu u redovnu osnovnu školu); uvodi nove sisteme obrazovne podrške – pedagoškog asistenta, pojačan vaspitni rad, posebnu zaštitu dece iz socijalno depriviranih sredina, dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, individualni obrazovni plan; nove sisteme osiguranja kvaliteta nastave – stručno usavršavanje i licenciranje

prosvetnih radnika, objektivnu evaluaciju školskog uspeha; *zabranu diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja* dece i osoblja u ustanovi.

Pored novina u preduniverzitetskom, i visoko obrazovanje u Srbiji počinje da se reformiše. Tokom 2005. godine usvojen je novi Zakon o visokom obrazovanju (<https://pefja.kg.ac.rs/arhiva-zakona-o-visokom-obrazovanju-iz-2005-sa-izmenama-i-dopunama/>). Prihvatanjem Bolonjske deklaracije (<https://www.mas.bg.ac.rs/media/upis/bolonjska-deklaracija.pdf>) i uvođenjem bolonjske reforme, obrazovni sistem Republike Srbije približava se standardima Evropske unije u pogledu kvaliteta i efikasnosti visokog obrazovanja.

Ovim Zakonom osniva se: Nacionalni savet za visoko obrazovanje (da bi se obezbedio razvoj i unapređenje kvaliteta visokog obrazovanja); Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta (radi poslova akreditacije, provere kvaliteta visokoškolskih ustanova i vrednovanje studijskih programa); Konferencija univerziteta i Konferencija akademija strukovnih studija radi koordinacije rada i ostvarivanja zajedničkih interesa; Studentska konferencija univerziteta i Studentska konferencija akademija strukovnih studija za ostvarivanje njihovih zajedničkih interesa. Delatnost visokog obrazovanja ostvaruje se kroz akademske i strukovne studije na osnovu odobrenih, odnosno akreditovanih studijskih programa za sticanje visokog obrazovanja. Na akademskim studijama izvodi se akademski studijski program, koji osposobljava studente za razvoj i primenu naučnih, stručnih i umetničkih dostignuća. Na strukovnim studijama izvodi se strukovni studijski program, koji osposobljava studente za primenu znanja i veština potrebnih za uključivanje u radni proces.

Inkluzivna obrazovna politika, pripremljena razvojem inkluzivne kulture i prakse u preduniverzitetskom obrazovanju, postepeno se uvodi u sistem visokog obrazovanja. Prepoznaju se pojedine osetljive društvene grupe prema kojima se primenjuju posebne mere. Aktuelne afirmativne mere koje se odnose na olakšavanje upisa i studiranja nedovoljno zastupljenih studenata, odnosno studenata iz osetljivih društvenih grupa, ustanovljene su:

- Pojedinim odredbama aktuelnog Zakona o visokom obrazovanju (https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_visokom_obrazovanju.html);
- Odlukom vlade o broju studenata za upis u prvu godinu studijskih programa osnovnih strukovnih, akademskih i integrisanih studija koji se finansiraju iz budžeta Republike Srbije za visokoškolske ustanove čiji je osnivač Republika Srbija (<https://www.paragraf.rs/glasila/rs/sluzbeni-glasnik-republike-srbije-53-2021.html>), za svaku školsku godinu i
- Stručnim uputstvom za sprovođenje upisa u prvu godinu studijskih programa osnovnih i integrisanih studija na visokoškolskim ustanovama čiji je osnivač Republika Srbija (<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/uputstvo/2021/59/2/reg>), takođe za svaku školsku godinu.

Odluka Vlade i Stručno uputstvo donose se svake godine pre aktuelnog upisa u narednu školsku godinu.

Analizom sadržaja aktuelnog **Zakona o visokom obrazovanju** uviđamo: elemente inkluzivne obrazovne politike i integracije u evropsku obrazovnu zajednicu; prepoznavanja potreba određenih kategorija studenata kojima je potrebna podrška kao i mere podrške pojedinim

kategorijama studenata. Među pojedinim kategorijama stanovništva kojima je potrebno da ostvare svoja prava Zakon prepoznaje: nacionalne manjine, strane državljane, studente sa invaliditetom, studente koji studiraju uz rad, studente upisane po afirmativnoj meri, a propisuje i olakšavajuće mere za studente koji su oboleli od težih bolesti, koji su na odsluženju vojnog roka, koji neguju dete do godinu dana i sl. Zakon propisuje da: 1) Vlada utvrđuje dodatni broj studenata čije se studije finansiraju iz budžeta za realizaciju afirmativnih mera, a u skladu sa dozvolom za rad; 2) Ministar donosi Stručno uputstvo o upisu kandidata na visokoškolske ustanove, upisu po afirmativnim merama i drugim pitanjima od značaja za upis na visokoškolsku ustanovu čiji je osnivač Republika; 3) Studenti sa invaliditetom i studenti upisani po afirmativnoj meri koji u tekućoj školskoj godini ostvare 36 ESPB imaju pravo da se u narednoj školskoj godini finansiraju iz budžeta. (12 poena manje od minimalnog broja poena potrebnog na upis u sledeću godinu na teret budžeta); 4) Student sa invaliditetom ima pravo da polaže ispit na mestu i na način prilagođen njegovim mogućnostima, u skladu sa opštim aktom visokoškolske ustanove.

Pomenuta **Odluka Vlade** odnosi se na: ukupan broj studenata koji mogu da se upišu na pojedine fakultete i na još tri kategorije studenata: studente sa invaliditetom, pripadnike romske nacionalnosti i studente koji su u prethodnoj školskoj godini završili srednju školu u inostranstvu (po 1% od ukupnog broja, za svaku kategoriju).

Stručno uputstvo donosi Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, na osnovu Odluke Vlade i bliže uređuje upis u prvu godinu: lica sa invaliditetom; pripadnika romske nacionalne manjine; državljana Republike Srbije koji su prethodnu školsku godinu završili u inostranstvu; pripadnika srpske nacionalne manjine iz susednih zemalja (uključujući bivše jugoslovenske republike koje nisu susedi); lica koja nemaju javnu ispravu o stečenom srednjem obrazovanju; stranih državljana i stranih državljana u statusu migranata/tražilaca azila.

Stručnim uputstvom je definisano da se afirmativne mere primenjuju samo na *lica sa invaliditetom* i *lica koja su pripadnici romske nacionalne manjine* i odnose se na upis na osnovne studije. Sve ostale kategorije, upisuju se pod istim uslovima kao državljani Republike Srbije).

Afirmativne mere za studente sa invaliditetom i pripadnike romske nacionalne manjine odnose se na *mere prilikom upisa* i na *mere tokom studiranja*.

Posebne mere prilikom upisa su: 1) da se ovi studenti upisuju u okviru kvote koje je odobrena za ovu afirmativnu meru u Odluci Vlade, (po 1% od ukupnog broja studenata predviđenih za upis te godine), i rangiraju se na posebnim listama i 2) uz sva neophodna prilagođavanja prostora, uslova, testova, tipova zadataka i sl. (za studente sa invaliditetom). Kada je u pitanju prijemni ispit, studenti romske nacionalnosti i hendikepirani studenti moraju da polože isti prijemni ispit kao i svi drugi studenti.

Posebne mere tokom studiranja su: 1) prilikom upisa na više godine studija, studenti koji su upisani na osnovu Programa afirmativne mere u statusu studenata koji se finansiraju iz budžeta ne rangiraju se sa ostalim studentima, već zadržavaju budžetski status ukoliko ostvare 36 ESPB (minimum 48 ESPB je standardni uslov); 2) imaju pravo na smeštaj u studentskim domovima i ishranu u studentskim restoranima u skladu sa određenim zakonima tokom čitavog studiranja, ako ostvare prethodni uslov, odnosno uspeh na studijama koji je potreban da ostanu na budžetu.

Kada je su u pitanju institucionalna rešenja obrazovnog sistema u oblasti sprovođenja mera afirmativne akcije, možemo da zaključimo: da su ove mere ograničene samo na dve

kategorije studenata, na studente sa invaliditeom i na pripadnike romske nacionalne manjine; da nema posebno definisanih afirmativnih mera za siromašne studente iz socijalno depriviranih sredina u društvu sa velikim socijalnim razlikama i u kome 1/5 ukupne populacije živi ispod statistički definisane granice siromaštva; da treba uspostaviti bolju saradnju između Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i visokoškolskih institucija; da treba voditi sistematičnu evidenciju na državnom nivou o svim kategorijama obuhvaćenim merama; da pored postojećih, treba podsticati i razvijati i druge mere i mehanizme koji bi olakšali pristup, studiranje i zapošljavanje studenata pripadnika osetljivih društvenih grupa.

Autor: Slavica Komatina

Literatura:

1. Kovač-Cerović, T. i Levkov Lj. (2002). *Kvalitetno obrazovanje za sve, put ka razvijenom društvu*. Beograd: Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, Centar za razvoj obrazovanja i međunarodnu saradnju.
<http://www.scribd.com/doc/199080731/Kvalitetno-obrazovanje-za-sve#scribd>
2. Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. (2003). *Službeni glasnik RS*, br. 62/2003 i 64/2003. <https://bioloskiblog.files.wordpress.com/2012/08/zakon23.pdf>
3. Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. (2009). *Službeni glasnik RS*, br. 72/2009. <http://www.podaci.net/ z1/8122806/Z-osovas03v0972.html>
4. Zakon o visokom obrazovanju. (2005). *Službeni glasnik RS* br.76/2005.
<https://pefja.kg.ac.rs/arhiva-zakona-o-visokom-obrazovanju-iz-2005-sa-izmenama-i-dopunama/>
6. Bolonjska deklaracija (1999).
<https://www.mas.bg.ac.rs/ media/upis/bolonjska-deklaracija.pdf>
7. Zakon o visokom obrazovanju. (2017). *Službeni glasnik RS*, br. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - dr. zakon, 67/2019, 6/2020 - dr. zakoni, 11/2021 - autentično tumačenje, 67/2021 i 67/2021 - dr. zakon.
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_visokom_obrazovanju.html
8. Odluka vlade o broju studenata za upis u prvu godinu studijskih programa osnovnih strukovnih, akademskih i integrisanih studija koji se finansiraju iz budžeta Republike Srbije za visokoškolske ustanove čiji je osnivač Republika Srbija. (2021). *Službeni glasnik RS* br. 53/2021.
<https://www.paragraf.rs/glasila/rs/sluzbeni-glasnik-republike-srbije-53-2021.html>
9. Stručno uputstvo za sprovođenje upisa u prvu godinu studijskih programa osnovnih i integrisanih studija na visokoškolskim ustanovama čiji je osnivač Republika Srbija za školsku 2021/2022. godinu. (2021). *Službeni glasnik RS*, br. 59/2021.
<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/uputstvo/2021/59/2/reg>